

Almanca ve Türkçede 'Anne' ve 'Baba' Kavramlarının Dilsel ve Kültürel Yansımaları: Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Linguistic and Cultural Reflections of the Concepts 'Mother' and 'Father' in German and Turkish: A Comparative Study

Mehmet Halit ATLI

Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Elazığ, Türkiye
Fırat University, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Department of German
Language and Literature, Elazığ, Türkiye

Hasan YILMAZ

Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Elazığ, Türkiye
Fırat University, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Department of German
Language and Literature, Elazığ, Türkiye

Geliş Tarihi/Received 28.04.2025
Kabul Tarihi/Accepted 10.06.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 15.06.2025

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Mehmet Halit Atli
mhatli@firat.edu.tr

Atıf
Atli, M, H. Yılmaz, H. (2025). Almanca ve
Türkçede 'Anne' ve 'Baba' Kavramlarının
Dilsel ve Kültürel Yansımaları: Karşılaştırmalı
Bir İnceleme, *Korpusgermanistik*, 4(1), 35-
51

Cite this article
Atli, M, H. Yılmaz, H. (2025). Linguistic and
Cultural Reflections of the Concepts
'Mother' and 'Father' in German and
Turkish: A Comparative Study,
Korpusgermanistik, 4(1), 35-51

Content of this journal is licensed under a Creative
Commons Attribution-Noncommercial 4.0
International License.

Öz

Bu çalışma, Türkçe ve Almanca'da *anne* ve *baba* kavramlarını içeren deyimisel ifadeleri karşılaştırmalı olarak inceleyerek bu kavramların her iki dildeki kültürel, anlamsal ve stilistik özelliklerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma için Türkçede 121, Almancada ise 73 ifade incelenmiştir. Tür dağılımı açısından Türkçede *anne* ifadeleri daha çok günlük dile (%41.7), *baba* ifadeleri ise daha çok deyimlere (%47.5) dayanmaktadır. Almancada her iki kavram da ağırlıklı olarak deyimisel yapılarla temsil edilmiştir (%60.3). Duygusal ton dağılımı incelendiğinde, her iki dilde de olumlu içerikler baskındır; ancak Türkçede *anne* ifadelerinde olumsuzluk oranı (%30.0), *baba* ifadelerinden (%14.8) belirgin biçimde yüksektir. Almancada *Vater* ifadeleri daha yüksek oranda olumsuzluk içerirken (%30.6), *Mutter* ifadeleri daha çok sevgi ve şefkat temalarıyla ilişkilendirilmiştir. Semantik tema analizi, Türkçede *anne* kavramının duygusal, bireysel ve eleştirel; *baba* kavramının ise otorite, aidiyet ve miras gibi toplumsal rollerle ilişkilendirildiğini ortaya koymuştur. Benzer biçimde, Almancada *Mutter* kavramı doğa, sevgi ve mitolojik çağrışımlarla, *Vater* kavramı ise devlet, otorite ve soyla özdeşleştirilmiştir. Çeviri eşleşmelerine bakıldığında, birebir örtüşen ifade oranı Türkçeden Almancaya çevirilerde düşük kalmıştır (*anne* %10.0, *baba* %4.9); Almancadan Türkçeye yapılan karşılıklarda ise bu oran daha yüksektir (*Mutter* %32.4, *Vater* %19.4). Bu durum, Almanca ifadelerin daha evrensel kavramlar üzerine kurulu olmasına karşın, Türkçe ifadelerin daha kültüre özgü ve bağlam bağımlı olduğunu göstermektedir. Elde edilen veriler, *anne* ve *baba* kavramlarının her iki dilde farklı metaforik ve toplumsal yüklerle biçimlendiğini; birey, toplum, değer sistemi ve kültürel kodlarla ilişkili olarak dilsel düzeyde çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Dilbilim, Almanca, Türkçe, Anne, Baba, Karşılaştırmalı İnceleme

Abstract

This study presents a comparative analysis of idiomatic and fixed expressions involving the concepts of *mother* and *father* in Turkish and German, aiming to explore their cultural, semantic, and stylistic representations across both languages. A total of 121 expressions in Turkish and 73 in German were examined. In Turkish, expressions containing *anne* (mother) were mostly embedded in colloquial language (41.7%), while *baba* (father) expressions were predominantly idiomatic (47.5%). In German, idioms were dominant for both *Mutter* and *Vater* expressions (60.3%). Regarding emotional tone, positive content prevailed in both languages; however, Turkish *anne* expressions showed a noticeably higher rate of negative connotations (30.0%) compared to *baba* (14.8%). In German, *Vater* expressions displayed a higher rate of negativity (30.6%) than *Mutter* expressions, which were more frequently associated with affection and compassion. Semantic theme analysis revealed that Turkish *anne* expressions tend to reflect emotional, individual, and often critical perspectives, whereas *baba* expressions emphasize authority, inheritance, and social roles. Similarly, in German, *Mutter* is metaphorically linked to nature, love, and mythological elements, while *Vater* is associated with state, power, and lineage. In terms of translational equivalence, the rate of one-to-one correspondence was relatively low when translating from Turkish to German (*anne* 10.0%, *baba* 4.9%), while German expressions showed a higher degree of translatability into Turkish (*Mutter* 32.4%, *Vater* 19.4%). This suggests that German expressions are more universally constructed, whereas Turkish expressions are more culture-bound and context-dependent. The findings demonstrate that the concepts of *mother* and *father* are linguistically encoded in both languages with distinct metaphorical and cultural dimensions, shaped by societal roles, emotional values, and communicative traditions.

Keywords: Cultural Linguistics, German, Turkish, Mother, Father, Comparative Analysis

Giriş

Dil, bir toplumun kültürel değerlerini, tarihini ve sosyal dinamiklerini yansıtan en önemli araçlardan biridir. Özellikle temel aile kavramları olan *anne* ve *baba*, yalnızca biyolojik ilişkileri değil, aynı zamanda toplumun aile yapısı ve kuşaklar arası iletişime dair kültürel kodları da içerir. Bu bağlamda dil ile kültür arasındaki etkileşim karşılaştırmalı kültürdilbilim disiplinleri aracılığıyla incelenmektedir (Alimjanova, 2016; Kaplan, 2012).

Bu çalışma, Türkçede ve Almanca *anne* (Alm. Mutter) ve *baba* (Alm. Vater) kavramlarının dilsel ifadeleri ile bu ifadelerin kültürel bağlamdaki yansımalarını karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Temel hedef, bu kavramların her iki dilde hangi sözcüklerle birlikte kullanıldığı, etimolojik kökenleri ve aile hiyerarşisi ile kültürel değerler bağlamında taşıdığı anlamların ortaya konmasıdır. Örneğin, Türkçede ana, valide veya anneciğim gibi varyantlar duygusal ve sosyal bağlama göre değişiklik gösterirken; Almancada Mutter kelimesinin yanı sıra Mama veya Mutti gibi samimi kullanımlar da bulunmaktadır. Benzer şekilde, baba kavramı Türkçede ata, peder veya babacığım gibi ifadelerle çeşitlenirken, Almancada Vater, Papa veya Vati gibi formlar karşılık bulmaktadır. Bu dilsel çeşitlilik, her iki toplumun aileye yüklediği anlamlar ve roller hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Dil ve kültür arasındaki ilişki yalnızca kelime dağarcığıyla sınırlı olmayıp, dilin diğer öğeleriyle de derin bir etkileşim içindedir. Bu etkileşim, özellikle günlük dil kullanımı, deyimler ve atasözleri gibi kültürel hafızayı taşıyan dilsel yapılar aracılığıyla somutlaşır. Dil, bir toplumun kültürel kodlarını, dünya görüşünü ve toplumsal normlarını yansıtan temel bir araçtır. Deyimler ve atasözleri, kültürün dil aracılığıyla aktarılmasını sağlayan, evrensel ve kültüre özgü öğeler olarak işlev görür (Alimjanova, 2016; Kaplan, 2012).

Türk kültüründe *Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz* atasözü, annenin şefkat ve koruyuculuk rolünü ön plana çıkarırken; Almancada *Wie die Mutter, so die Tochter* (Anne nasılsa, kızı da öyledir; Türkçede Anasına bak, kızını al) ifadesi aile içi benzerliklere vurgu yapar. Bu tür kültürel referanslar, toplumların aile algısını ve bireyler arasındaki ilişkileri nasıl kodladığını anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Deyimler genellikle mecaz anlamlar içerir, günlük dilde yaygın olarak kullanılır ve toplumun değer sistemi ile düşünce biçimini yansıtır. Atasözleri ise tarihsel birikim, deneyim ve ahlaki öğretileri nesilden nesile aktararak toplumsal yapıyı ve kültürel normları pekiştirir. Bu dilsel öğeler, bireysel ve kolektif anlamda kültürel kimlik oluşumunda önemli bir rol oynar. Dolayısıyla dil, yalnızca bir iletişim aracı olmayıp, kültürün yansıması ve toplumların düşünsel yapısının göstergesidir (Erdoğan, 2022; Kagitçibaşı, 2007; Lakoff & Johnson, 1980; Yaprak, 2021).

Bu çalışmada, *Karşılaştırmalı Dilbilim* (İng. Comparative Linguistics; Alm. Vergleichende Sprachwissenschaft) ve *Kültürel Çözümleme* (İng. Cultural Analysis; Alm. Kulturelle Analyse) yöntemleri kullanılarak, *anne* ve *baba* kavramlarının her iki dilde hem eşdizimsel hem de anlamsal açıdan nasıl şekillendiği incelenmiştir. Bu kapsamda, kavramların istatistiksel dağılımı, ton, stilistik özellikler, tematik eğilimler, çeviri eşleşmeleri ve kültürel yansıma gibi dilsel özellikler ele alınmıştır. Veri kaynakları olarak

sözlükler, etimolojik kaynaklar ile deyim ve atasözleri sözlüklerinden yararlanılmıştır. Türkçe ve Almanca'daki *anne* ve *baba* ifadelerinin dilbilimsel ve kültürel yönlerinin karşılaştırmalı analizi, iki toplumun aile yapıları, toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel değerleri hakkında genel bir bakış sunmayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak bu makale, anne ve baba kavramları ekseninde dil ile kültür arasındaki etkileşimi irdeleyerek Türk ve Alman toplumlarının sosyokültürel yapıları hakkında karşılaştırmalı bir perspektif sunmaktadır.

Kavramların Kökeni ve Kullanımı

Anne ve *baba* kavramları, insan deneyiminin evrensel unsurları olmalarına karşın, farklı dillerde çeşitli etimolojik, fonetik ve kültürel bağlamlarda şekillenmektedir. Bununla birlikte bu kavramlar, yalnızca biyolojik ebeveynleri değil; toplumsal roller, duygusal bağlar ve kültürel semboller gibi daha geniş anlam alanlarını da içermektedir. Türkçe ve Almanca'da bu kavramlar hem dilbilimsel kökenleri hem de kullanım bağlamları açısından zengin bir çeşitlilik sunmaktadır. Bu başlık altında, Türkçede *anne* (ana, valide) ve *baba* (ata, peder) ile Almancada *Mutter* ve *Vater* kelimelerinin etimolojik kökenleri, tarihsel gelişimleri, varyantları ve temel kullanımları karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Ayrıca, her iki dilde söz konusu kavramların kültürel ve toplumsal yansımaları, dilbilimsel ve antropolojik bakış açılarıyla değerlendirilmektedir.

Türkçede *Anne* ve *Baba* Kavramları

Türkçede *anne* ve *baba* kavramları yalnızca biyolojik ebeveynleri ifade etmekle kalmaz; aynı zamanda aile birliğini, duygusal bağları ve toplumsal hiyerarşiyi yansıtan derin köklere sahip kültürel semboller olarak da işlev görür. Bu kavramlar Türkçenin Proto-Türkçe kökenlerinden gelen yerli unsurları temsil eder ve sözlü gelenekte anlam bakımından güçlü bir yer edinir. Aile merkezli Türk kültüründe *anne* genellikle şefkat ve özveriyle; *baba* ise otorite ve soyun devamlılığıyla ilişkilendirilir. Bu nitelikler, söz konusu ifadelerin dildeki kullanımını zenginleştirerek çok katmanlı bir yapı kazandırır.

A. *Anne* Kavramının Kökeni

Clauson (1972), Türkçedeki *anne* kelimesinin, Proto-Türkçe *ana* formundan türediğini ve Altay dilleri ailesi içerisinde köklü bir geçmişe sahip olduğunu belirtir (Clauson, 1972, s. 169). *Ana* yalnızca biyolojik anneliği değil, aynı zamanda besleyici, koruyucu ve şefkatli bir dişi figürü temsil eder. Clauson (1972)'a göre bu kelime, Eski Türkçede sadece *anne* anlamında değil; aynı zamanda kabile ya da topluluk liderlerinin annelerine yönelik bir hitap biçimi olarak da kullanılmıştır (Clauson, 1972, s. 176). Bu durum, kelimenin toplumsal hiyerarşi ve saygı bağlamında geniş bir anlam alanına sahip olduğunu gösterir.

Bununla birlikte, *ana* kelimesinin fonetik yapısının çocuk dilindeki doğal ses örüntülerinden (Örn.: *an-an*, *ma-ma*) türediğini savunan dilbilimciler de bulunmaktadır (bkz. Nişanyan, 2009, s.

36). Bu durum, dünya dillerinde *anne* anlamına gelen kelimelerin benzer fonetik yapılaraya sahip olmasıyla örtüşmektedir (Örn.: Alm. *Mutter*; Latince *mater*). Modern Türkçede kullanılan *anne* formu ise, *ana* kelimesinin daha kısa ve gündelik bir varyantı olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Arapça kökenli *valide* (özellikle kraliyet ailesi veya yüksek statüye sahip kadınlar için kullanılan bir *anne* ifadesi) ile Farsça etkisindeki *mader* gibi kelimeler, Osmanlı Türkçesinde daha çok resmî ve edebî bağlamlarda kullanılmış, ancak günümüzde büyük ölçüde kullanım dışı kalmıştır (Ergin, 1958, s. 62).

B. Baba Kavramının Kökeni

Baba kelimesi, Türkçenin yerli unsurlarından biri olup Eski Türkçede *apa*, *aba* veya *ata* formlarıyla görülür (Clauson, 1972, s. 5). *Apa*, Proto-Türkçede hem *baba* hem de *büyük erkek akraba* (Örn.: amca, dede) anlamlarında kullanılmış, toplumsal hiyerarşide otorite figürlerini ifade etmiştir. Nişanyan (2009, s. 69), *baba* kelimesinin çocuk dilindeki *ba-ba-ba* şeklindeki ses tekrarından türediğini ve bu yapının evrensel bir özellik taşıdığını belirtmektedir. Farsçadaki *bābā* kelimesiyle biçimsel bir benzerlik gösterse de Türkçedeki kullanımın daha eski metinlerde – (Örn.: Orhun Yazıtları'nda – *ata*) şeklinde geçtiği belgelenmiştir. Bu nedenle *baba* kelimesinin yerli kökenli olduğu genel olarak kabul edilmektedir (Ergin, 1958)

C. Kullanım ve Varyantlar

Türkçede *anne* ve *baba* kavramları, hem resmî hem de gayriresmî bağlamlarda çeşitli hitap biçimleriyle kullanılır:

- *Anne* varyantları arasında *anneciğim* (samimi, duygusal), *vâlîde/mâder* (resmî, tarihsel), *anacığım* (şefkatli) kelimeleri yer alır. Bu varyantlar, Türk toplumunun aile içi duygusal yakınlık ve saygı anlayışını yansıtır. Örn.: *anneciğim* hitabı, çocuk-ebeveyn ilişkisindeki samimiyeti vurgular.
- *Baba* varyantları arasında *babacığım* (samimi, duygusal), *valid/peder* (resmî, tarihsel), *ata/aga* (soy, atalar) kelimeleri yer alır. Bu varyantlar *baba* kelimesi yalnızca ebeveynliği değil, aynı zamanda *baba dostu* (güvenilir, sadık dost) veya *baba ocağı* (aile yuvası) gibi mecazî anlamları da içerir.

Türkçede bu kelimeler, gündelik dilde sıkça kullanılan hitap formları aracılığıyla duygusal bağları pekiştirir. Ayrıca, *anne* ve *baba* kavramları, atasözleri ve deyimlerde (Örn.: *Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz* veya *Baba ocağı*) kültürel değerleri kodlar ve aile hiyerarşisine dair geleneksel anlayışı yansıtır.

Almancada *Mutter* ve *Vater* Kavramları

Almancada *Mutter* (anne) ve *Vater* (baba) kelimeleri de tıpkı Türkçede olduğu gibi sadece biyolojik ebeveynleri ifade etmez. Bu kelimeler aynı zamanda doğa, otorite ve ulusal kimlik gibi sembolik anlamlar da taşır. Hint-Avrupa dil ailesine ait köklerden türemiş olan bu sözcükler, Alman kültürünün bireyselliğe, kurumsal

yapılara ve tarihsel değerlere verdiği önemi yansıtır. Aile içindeki samimi hitap biçimlerinin yanı sıra, mecaz anlamı kullanımlarla da toplumsal ve dinî rolleri ifade eder (Örn.: *Mutter Erde – toprak ana, Vater Staat – devlet baba*).

A. Mutter Kavramının Kökeni

Almanca *Mutter* kelimesi, kökenini Proto-Hint-Avrupa (PHA) dilindeki *méh̥tēr* kelimesinden alır. Bu kök, Hint-Avrupa dillerinde *anne* anlamına gelen birçok kelimenin ortak¹ atasıdır. Kroonen (2013) bu kelimeyi özellikle emzirme, besleme ve bakım sağlama gibi biyolojik ve sosyal işlevlerle ilişkilendirir (Kroonen, 2013, s. 372). Bu anlamla birlikte Almancadaki *Mutter* figürü, yalnızca doğuran değil, aynı zamanda büyüten, koruyan ve bağ kuran bir varlık olarak biçimlenmiştir.

Almanca'daki modern *Mutter* kelimesi, Proto-Hint-Avrupa kökenli *méh̥tēr* biçiminden türeyen *Proto-Germen* formu *mōdēr*'e dayanmaktadır. Bu biçim, zamanla Almanca dilinde çeşitli evrimsel aşamalardan geçmiştir. *Eski Yüksek Almanca (Althochdeutsch)* döneminde *muoter* olarak kaydedilen kelime, *Orta Yüksek Almanca (Mittelhochdeutsch)* döneminde de aynı şekilde *muoter* biçimini korumuştur. *Modern Almanca (Neuhochdeutsch)* dönemine gelindiğinde ise bugünkü hali olan *Mutter* biçimini almıştır (Pfeifer, 2005). Bu süreç boyunca kelimenin hem fonetik yapısı büyük ölçüde korunmuş hem de anlamı, biyolojik ve sembolik olarak *Mutter* yani *anne* kavramına karşılık gelmeye devam etmiştir.

B. Vater Kavramının Kökeni

Almanca *Vater* kelimesi, kökenini Proto-Hint-Avrupa (PHA) dilindeki *ph₂tér* ya da *phātér* biçimindeki kökten alır. Bu kök, Hint-Avrupa dil ailesine mensup birçok dilde *baba* anlamına gelen sözcüklerin ortak atasını oluşturur. Aynı kökten türeyen karşılıklar arasında İngilizcede *father*, Latince *pater* ve Eski Yunancada *patēr* gibi biçimler yer almaktadır. Bu kelimeler, hem biçimsel hem de anlamsal açıdan tarihî bir sürekliliğin izlerini taşımaktadır (Kroonen, 2013). Bu kök, Hint-Avrupa dillerinde *Vater* figürünün en temel ve kadim halini temsil eder. Zamanla Proto-Germen dilinde *fadēr* olmuş, *Eski Yüksek Almanca*'da *fater*, *Orta Yüksek Almanca*'da ise bugünkü *vater* şekline kavuşmuştur (Pfeifer, 2005).

Pfeifer (2005)'e göre *Vater* sadece biyolojik babalığı anlatmakla kalmamış, aynı zamanda Germen dillerinde derin anlamlar kazanmış. Mesela, *unser himmlischer Vater* yani *gökteki babamız* diyerek Tanrı'ya seslenilmiş, *Vater Staat* yani *devlet baba* ile hukukî ve toplumsal otoriteye vurgu yapılmıştır (Pfeifer, 2005, s. 1523).

Bugün ise *Vater* kelimesi, otorite, rehberlik ve hatta ulusal kimlik gibi sembolik anlamlarla zenginleşmiş durumdadır. *Vaterland* yani *ana vatan* ya da *pater patriae* yani *vatanın babası* gibi ifadeler, bu figürünün tarih boyunca taşıdığı toplumsal ve kültürel ağırlığı gözler önüne sermektedir.

İskandinav dillerindeki *mor* gibi Germen dillerine ait biçimler yer alır. Bu dillerin tamamında hem fonetik hem de semantik açıdan güçlü bir biçimsel süreklilik gözlemlenir.

¹ Bu kökten türeyen kelimeler arasında İngilizce *mother*, Fransızca *mère*, İtalyanca ve İspanyolcada *madre*, Portekizce *mãe*, Romence *mamă* gibi Roman dillerindeki örnekler ile Hollandaca *moeder* ve

C. Kullanım ve Varyantlar

Almancada *Mutter* ve *Vater* kelimeleri, resmî ve gayriresmî bağlamlarda farklı varyantlarla kullanılır:

- Almancada *Mutter* kelimesinin varyantları arasında, çocuk diline özgü ve samimi bir biçim olan *Mama* ile daha sevecen ve gündelik kullanımda yer alan *Mutti* bulunur. Aile içi iletişimde özellikle *Mutti* gibi ifadeler yaygın biçimde kullanılırken, daha soyut ve mecazî bağlamlarda ise *Mutter* biçimi tercih edilir. Örneğin *Mutter Natur* (Doğa Ana) ifadesinde olduğu gibi, *Mutter* kelimesi doğa, doğurganlık ve yaşam veren güç gibi kavramlarla ilişkilendirilir. Bunun dışında, *Mami* gibi bir çocuk diline ait varyant da, sevecen ve yakın bir çağrışım yapar. *Mutterchen* ise küçültme anlamı taşıyan bir biçim olup, annelik figürünü daha şefkatli ve koruyucu bir dille ifade eder. Ayrıca, *Die Mama* ve *Muttergottes* gibi ifadeler de, hem gündelik yaşamda hem de dinî bağlamda yer alır. *Die Mama* genellikle daha resmi bir çocuk dilini ifade ederken, *Muttergottes* Katolik inancında Meryem Ana'yı tanımlamak için kullanılır.
- Almancada *Vater* kelimesinin varyantları arasında, daha samimi ve çocuk diline özgü bir biçim olan *Papa* ile sevecen bir kullanımda yer alan *Vati* bulunmaktadır. Aile içindeki iletişimde özellikle *Vati* gibi ifadeler yaygın biçimde kullanılırken, daha resmi ve mecazî bağlamlarda ise *Vater* biçimi tercih edilir. Örneğin *Vater Staat* (Devlet Baba) ifadesinde olduğu gibi, *Vater* kelimesi toplumsal yapıları, otoriteyi ve koruyuculuğu simgeleyen bir kavram olarak kullanılır. Bunun dışında, *Papi* veya *Papa* gibi ifadeler, genellikle çocuklar arasında veya sevgi dolu ilişkilerde tercih edilir. *Vaterchen* ise daha nadir kullanılan ve küçültme anlamı taşıyan bir biçim olup, özellikle çocuklara yönelik daha koruyucu bir anlam yükler. Ayrıca, *Stiefvater* (üvey baba) terimi, biyolojik olmayan bir babayı tanımlamak için kullanılır. *Der leibliche Vater* (biyolojik baba) gibi kullanımlar ise babanın biyolojik rolünü vurgulamak için yaygın olarak kullanılır.

Yukarıda belirtilen kullanım varyantları dikkate alındığında, Türk kültüründe *anne* ve *baba* kavramlarının yalnızca biyolojik ebeveynleri ifade etmenin ötesine geçtiği ve derin bir sevgi, saygı ve sıcaklık bağlamında anlam kazandığı ifade edilebilir. Türkçedeki aile içindeki samimi hitaplar, ebeveynlere duyulan sevgi ve bağlılığın güçlü bir yansıması olarak karşımıza çıkar. Bu kültürde, çocuklar ebeveynlerine *anneciğim*, *babacığim* gibi ifadelerle hitap ederken, bu tür hitaplar, aile üyeleri arasındaki yakınlık ve samimiyeti pekiştiren bir anlam taşır. Türkçede *anne* ve *baba* kavramları, yalnızca biyolojik ebeveyn figürleri olarak değil, aynı zamanda kutsal ve saygıdeğer şahsiyetler olarak da algılanır ve toplumsal bağlamda yüksek bir saygı ile anılırlar.

Almanca'da ise *Mutter* ve *Vater* kelimeleri, aynı şekilde ebeveynleri ifade etmelerine rağmen, daha mesafeli ve bazen resmî bir ton taşımaktadır. Aile içindeki hitaplarda bile *Mutter* ve *Vater* daha ciddi ve otoriter bir anlam taşıyabilir. Samimi biçimler olan *Mutti* ve *Vati* ise genellikle yalnızca belirli bağlamlarda,

çocukların dilinde veya özel durumlarda kullanılmaktadır. Ayrıca, Almancada bu kavramlar bazen toplumsal otorite figürleriyle ilişkilendirilir; Örn.: *Vater Staat* (devlet baba) ifadesi, devletin otoriter bir baba figürü olarak algılandığını simgeler. Bu durum, Almanca'da bu kavramlara yüklenen anlamların, Türkçedeki bireysel samimiyet ve sıcaklık bağlamlarının aksine, daha çok otorite, görev ve düzen gibi toplumsal rolleri yansıttığını göstermektedir.

Karşılaştırmalı Analiz ve Kültürel Yansımalar

Yukarıda yapılan etimolojik incelemelere dayanarak, Türkçedeki *anne* ve *baba* kelimeleri ile Almancadaki *Mutter* ve *Vater* kelimelerinin, evrensel kavramlar olmalarına rağmen, her iki dilin kökenleri, kullanım bağlamları ve kültürel değerleri doğrultusunda farklı anlamlar ve işlevler kazandığı söylenebilir. Türkçenin aile merkezli, duygusal ve sözlü geleneğe dayalı yapısı, Almanca'nın bireyselliğe, kurumsal rollere ve tarihsel bağlamlara odaklanan yapısıyla belirgin bir karşıtlık sergilemektedir. Bu bölümde, her iki dildeki ilgili kelimelerin kökenleri, kullanım biçimleri ve kültürel yansımaları karşılaştırmalı bir şekilde ele alınacak, ayrıca dilin toplumsal değerleri nasıl şekillendirdiği ve bu değerlerin dilde nasıl kodlandığı üzerinde durulacaktır.

Etimolojik Karşılaştırma

Türkçede *anne* ve *baba* kelimeleri, Altay dilleri ailesine özgü *ana* ve *apa/ata* köklerinden türemiş olup, çocuk dilinin doğal ses örüntülerine (Örn.: *an-an*, *ba-ba*) dayanır. Bu kelimeler, yerli ve organik bir gelişim süreci göstererek, Türkçenin sözlü geleneklerine derinlemesine kök salmıştır. Türkçe, aile bağları ve duygusal yakınlık üzerine inşa edilen bir dil yapısına sahip olduğundan, bu kelimeler yalnızca biyolojik ebeveynliği ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal ve kültürel anlamlar da taşır.

Almancadaki *Mutter* ve *Vater* ise, Hint-Avrupa dil ailesine ait *méhtēr* ile *ph₂tēr* ya da *phātēr* köklerinden evrilmiştir. Bu kökenler, sistematik ses değişimleriyle modern Almancaya ulaşmış olup, tarihsel olarak yazılı geleneğe ve kurumsal yapılara dayanır. Ayrıca *Mutter* ve *Vater* kelimeleri, Almancada sadece biyolojik ebeveynliği değil, aynı zamanda toplumsal otorite, aile kurumu ve ulusal kimlik gibi kavramlarla da ilişkilidir. Her iki dilde de çocuk diline özgü fonetik benzerlikler (*ma-ma*, *ba-ba*) görülse de Almancadaki formlar çok daha geniş tarihsel, kurumsal ve sembolik anlam alanlarına sahiptir. Bu da Almanca'nın tarihsel ve toplumsal yapısını diline yansıttığını gösterir.

Aşağıdaki Tablo 1 her iki dildeki *anne* ve *baba* kavramlarının etimolojik özelliklerini özetleyerek bu karşılaştırmanın temel unsurlarını görselleştirmektedir:

Tablo 1: Türkçe ve Almancada *Anne* ve *Baba* Kelimelerin Etimolojik Karşılaştırması

Özellik	Türkçe	Almanca
Kelime	anne, baba	Mutter, Vater
Kök	ana, apa/ata	méhtêr, ph ₂ têr/ph ₂ têr
Dil Ailesi	Altay Dilleri	Hint-Avrupa Dilleri
Fonetik Kaynak	Çocuk dili (<i>an-an, ba-ba</i>)	Çocuk dili (<i>ma-ma, pa-pa</i>)
Tarihsel Gelişim	Yerli ve organik gelişim, sözlü gelenek	Yazılı geleneğe ve kurumsal yapılar dayanır
Anlam Alanı	Şefkat, otorite, aile bağları	Doğa, otorite, ulusal/dini semboller
Kültürel Bağlam	Aile merkezli, duygusal, sözlü gelenekler	Bireysellik, kurumsal roller, tarihsel bağlam

Kavramsal ve Kültürel Kullanım Karşılaştırması

Bu kelimelerin deyimlerde, atasözlerinde ve günlük dildeki kullanımları, her iki toplumun aile yapısı ve kültürel zihniyeti hakkında önemli ipuçları sunar. Zira Lakoff & Johnson (1980)'un da belirttiği gibi, dilsel ifadeler bir toplumun yalnızca dilsel anlatımını zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda o toplumun düşünce biçimini de yansıtır (Lakoff & Johnson, 1980).

A. Bu Kavramların Türkçedeki Kullanımı

Türkçede özellikle *anne* kavramı genellikle şefkat, fedakârlık ve koruyuculuk ile ilişkilendirilir. Bu ilişki, Türkçenin birçok deyim ve atasözünde somut olarak gözlemlenebilir. Örn.:

- *Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz.* – Bu atasözü, anne sevgisinin ve bağlılığının benzersizliğini vurgular.
- *Ananın ak sütü gibi helâl.* – Anne kavramı üzerinden temiz, kutsal ve tartışmasız bir helallığe gönderme yapılır.

Benzer şekilde *baba* kavramı yalnızca ebeveynliğin bir parçası değil, aynı zamanda otorite, sahiplenme ve köklülük gibi kavramları da çağırır:

- *Baba ocağı* aile köklerine dönüşü ve aidiyet duygusunu temsil eder.
- *Baba gibi adam* ifadesi, güvenilirlik, olgunluk ve liderlik özelliklerini yüceltir.

Bu deyimse kullanımlar, Türkçede ebeveyn figürlerinin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda kolektif bilinçte de yer ettiğini ve kültürel değerlerin temel taşı olarak görüldüğünü göstermektedir.

B. Bu Kavramların Almancadaki Kullanımı

Almancada *Mutter* ve *Vater* kavramları, genellikle kurumsal ve tarihsel kimlik ile ilişkilendirilir. Duygusal çağrışımlar, Türkçeye kıyasla daha zayıf olabilir; buna karşın, devlet, ulus ve doğa gibi

soyut kavramlarla olan ilişkileri oldukça güçlüdür. Hüskén (1999), bu kavramlarla devlet, ulus, doğa vb. soyut kavramlarla olan ilişkisini şu örneklerle açıklamaktadır:

- *Vaterland* (ana vatan) ifadesi, Almanca kültüründe *baba* figürü üzerinden ulusal kimlik ve bağlılık duygusunun inşasına katkı sağlar.
- *Mutter Natur* (doğa ana) ise doğaya karşı duyulan saygıyı, koruyucu ve doğurgan bir anne figürüyle özdeşleştirir.

Gündelik Almanca deyimlerde, ebeveyn figürleri çoğunlukla didaktik ve ahlakî değerlendirme içeren bağlamlarda karşımıza çıkar. Örn.:

- *Das hat dir wohl deine Mutter nicht beigebracht.* – Bunu sana annen öğretmedi herhalde, gibi bir ifade bireyin davranışındaki eksikliği ebeveyn terbiyesi üzerinden sorgular.

Bu örnekler, Almanca'daki kimi *Mutter/Vater* içerikli ifadelerin daha geniş ve tarihsel anlam katmanları taşıdığını göstermektedir (Kövecses, 2010). Almanca'nın da en az Türkçe kadar köklü bir geçmişe sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, her iki dildeki bu kavramların taşıdığı anlam katmanlarının benzer derecede zengin olduğu söylenebilir.

Ara Değerlendirme: Kavramların Anlamsal Haritası

Yapılan etimolojik ve kavramsal karşılaştırmalar, *anne* ve *baba* kavramlarının hem Türkçede hem de Almancada yalnızca biyolojik ebeveynleri değil, aynı zamanda daha geniş toplumsal ve kültürel yapıların temsilcisi olan sembolik figürleri ifade ettiğini ortaya koymaktadır. Her iki dilde de bu kavramlar, bireyin toplumla kurduğu ilişkide temel referans noktaları olarak işlev görmektedir.

Türkçede *anne* ve *baba*, aile içindeki roller ve duygusal bağlarla tanımlanır. Özellikle *anne* şefkat, koruma ve besleyicilik gibi niteliklerle; *baba* ise otorite, rehberlik ve soy sürekliliği ile ilişkilendirilir. Bu anlamlar, deyimler, atasözleri ve günlük dildeki kullanımlar aracılığıyla kültürel bellekte derinleşmektedir. Örneğin, *ana gibi yar olmaz* ya da *baba ocağı* gibi ifadeler, bireyin kimliğini aileyle ve geçmişle kurduğu bağ üzerinden tanımlar.

Buna karşın, Almancada *Mutter* ve *Vater* kavramları daha çok tarihsel, kurumsal ve ulusal çerçevelerde anlam kazanmaktadır. *Vaterland* (ana vatan) ya da *Mutter Natur* (doğa ana) gibi ifadeler, ebeveyn figürlerinin yalnızca bireysel değil, kolektif bir kimlik inşasında da işlev gördüğünü göstermektedir (Hüskén, 1999). Lakoff ve Johnson (1980)'un belirttiği gibi, kültürel ifadeler yalnızca bir nesneyi tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumun düşünme biçimini ve değer sistemini de biçimlendirir.

Bu iki dil arasında gözlemlenen farklar, yalnızca sözcüksel

tercihlere değil, aynı zamanda dilin yapılandığı kültürel kodlara da işaret etmektedir. Türkçede aile, duygusal bağlılık ve saygı temelinde şekillenen bir değer sistemiyle öne çıkarken; Almancada kavramlar, daha çok sistemsel, tarihsel ve ideolojik bağlamlarla bütünleşmiştir. Bu farklılık, ebeveynlik kavramlarının her iki dilde yalnızca bireysel değil, aynı zamanda kültürel kimliğin bir yansıması olduğunu ortaya koymaktadır.

Günlük İfade, Deyim ve Atasözlerde Anne ve Baba Kavramları

Günlük dil, deyim ve atasözleri, bir toplumun kültürünü ve değerlerini en derin şekilde yansıtan dilsel yapıtlardır. Bu dilsel öğeler, yalnızca dilbilimsel ifadeler değil, aynı zamanda toplumların dünyayı nasıl algıladığını ve şekillendirdiğini gösteren kültürel izler taşır. Günlük dildeki kullanım, bir toplumun toplumsal normlarını, aile yapısını ve bireyler arasındaki ilişkileri ortaya koyar. Özellikle *anne* ve *baba* kavramları, hem Türkçede hem de Almancada aile içindeki yerini, rolünü ve anlamını pekiştiren sembolik figürlerdir. Bilhassa Türkçede, *anne* ve *baba* figürleri, daha çok *şefkat*, *koruma*, *bağlılık* ve *güven* gibi duygusal ve bireysel değerlere işaret ederken; Almancada bu kavramlar, daha çok *otorite*, *ulusal kimlik* ve *soyut güçler*le ilişkilendirilir. Bunun yanı sıra Türkçedeki deyimler ve atasözleri, *anne* ve *baba* kavramlarını aile bağları ve duygusal yakınlık üzerinden tanımlar, bu da Türk kültüründe aile üyeleri arasındaki sıkı bağları vurgular. Örneğin, *Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz* ve *baba ocağı* gibi ifadeler, anne ve baba figürlerinin toplumsal ve duygusal değerlerle olan güçlü bağlantısını gösterir. Almancadaki ifadelerde ise, *Vaterland (ana vatan)* ve *Mutter Natur (doğa ana)* gibi kullanımlar, aileden daha geniş toplumsal ve kültürel temalara, otoriteye ve ulusal aidiyete gönderme yapar. Bu da her iki dildeki *anne* ve *baba* kavramlarının, ait oldukları kültürel bağlamda farklı işlevler taşıdığını ve toplumsal kimliklerin inşasında önemli rol oynadığını ortaya koyar.

Bu bölümde, Türkçe ve Almanca'daki bahsi geçen kavramlarının günlük dil, deyim ve atasözlerindeki kullanımları incelenecektir. Böylece, her iki dildeki kavramların çeşitli kültürel anlamlarını ve işlevlerini belirleyerek, semantik farkları ve benzerlikleri derinlemesine ele almayı amaçlamaktadır. Söz konusu değerlendirme yalnızca dilsel ifadelere dayalı olacak ve kültürel bağlam ile toplumsal değerler üzerinden yapılan bir analizle desteklenecektir.

Daha sonra, Türkçe ve Almanca'daki anne ve baba kavramlarının farklı kullanım biçimlerini anlamak amacıyla, kavramların dilsel, kültürel ve toplumsal bağlamlardaki yansımalarını ortaya koyacak genel bir sınıflandırma yapılacaktır. Bu sınıflandırma, her iki dildeki kavramların anlamsal ve işlevsel farklılıklarını belirlemeye olanak tanıyacak

ve dilsel ifadelere dayalı olarak kültürel kodların nasıl şekillendiğini açıklığa kavuşturacaktır.

Türkçede Anne ve Baba Kavramlarıyla İlgili İfade, Deyim ve Atasözleri

Türkçede *anne* ve *baba* kavramları, aile birliği, duygusal bağlar ve toplumsal hiyerarşiyi temsil eden ifade, deyim ve atasözlerinde zengin bir şekilde yer bulur. Bu kavramlar, Türk kültürünün kolektivist yapısını ve aile merkezli değerlerini metaforik bir dille yansıtarak, annenin şefkat ve fedakârlığını, babanın ise otorite ve soy sürekliliğini vurgular. Türkçedeki bu ifadeler, toplumun bireyleri arasında derin bağlar kurarken, aynı zamanda toplumun değer sistemini ve kültürel kodlarını da gözler önüne serer.

Aşağıdaki Tablo 2, bu kavramların dilsel ve kültürel yansımalarını, Almanca karşılıklarıyla birlikte ayrıntılı bir şekilde sunmaktadır.

Tablo 2: Türkçede Anne ve Baba Kavramlarıyla İlgili Deyim, İfade ve Atasözleri

Türkçe İfade	Anlam	Kullanım Alanı ²	Almanca Çeviri
<i>Baba ocağı</i>	Aile yuvasını, sıcaklık ve aidiyeti tanımlar.	Günlük dil (+)	<i>Vaterhaus</i> (Baba evi) {=} ³
<i>Baba yadigârı</i>	Babadan kalan değerli bir hatırayı ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Vaters Vermächtnis</i> (Babanın mirası)
<i>Baba eli öpülür</i>	Babanın saygıdeğerliğini vurgular.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Vaterhand küssen</i> (Babanın elini öpmek)
<i>Babasının hayrına</i>	Bir şeyi karşılıksız yapmayı ifade eder.	Deyim, günlük (~)	<i>Um des Vaters Willen</i> (Baba hatırına)
<i>Babasının malı gibi</i>	Savurgan bir şekilde harcamayı eleştirir.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Wie Vaters Erbe</i> (Babanın mirası gibi)
<i>Baba gibi adam</i>	Güvenilir ve saygıdeğer erkeği tanımlar.	Deyim, övücü (+)	<i>Ein Mann wie ein Vater</i> (Baba gibi adam)
<i>Baba yüreği</i>	Babanın şefkatli ve duygusal yönünü vurgular.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Vaterherz</i> (Baba yüreği) {=}
<i>Baba şefkati</i>	Babanın koruyucu sevgisini ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Vaterliebe</i> (Baba sevgisi)
<i>Baba dostu</i>	Babadan kalma güvenilir arkadaşı tanımlar.	Günlük dil (+)	<i>Vaters Freund</i> (Babanın dostu)

² Bu tabloda kullanılan özel işaretler şu anlama gelmektedir:

(+): Olumlu duygu durumu (ifade pozitif bir his veya övgü içerir).

(-): Olumsuz duygu durumu (ifade eleştiri, kayıp veya olumsuz bir durum içerir).

(~): Nötr duygu durumu (ifade ne olumlu ne de olumsuz, tarafsız bir anlam taşır)

³ {=}: Almanca çeviri, Türkçedeki çeviri ifade ile birebir örtüşür (kelime ve anlam tam eşleşir).

<i>Baba soyu</i>	Babadan gelen soya vurgu yapar.	Günlük dil (~)	<i>Von Vaters Seite</i> (Baba tarafından)
<i>Baba malı</i>	Babadan kalan serveti ifade eder.	Günlük dil (~)	<i>Vaters Erbe</i> (Babanın mirası)
<i>Babasından kalma</i>	Babadan miras kalan şeyi tanımlar.	Günlük dil (~)	<i>Von Vater geerbt</i> (Babadan miras)
<i>Baba adam</i>	Saygıdeğer ve güvenilir erkeği tanımlar.	Deyim, övücü (+)	<i>Ein echter Vater</i> (Gerçek bir baba)
<i>Baba adamın sözü dinlenir</i>	Otoriter ve saygın birinin sözüne uyulduğunu ifade eder.	Günlük dil, öğüt verici (+)	<i>Auf Vaters Wort hören</i> (Babanın sözünü dinlemek)
<i>Baba hakkı</i>	Babanın emeğine saygıyı vurgular.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Vaterrecht ehren</i> (Baba hakkına saygı göstermek)
<i>Babasına çekmiş</i>	Çocuğun babasına benzediğini ifade eder.	Deyim, günlük (~)	<i>Ganz der Vater</i> (Tam babası gibi)
<i>Baba olacak adam</i>	Sorumluluk sahibi bir erkeği tanımlar.	Deyim, övücü (+)	<i>Ein Mann zum Vater</i> (Baba olacak adam)
<i>Babasız büyümek</i>	Babasızlığın zorluklarını ifade eder.	Günlük dil, duygusal (-)	<i>Ohne Vater aufwachsen</i> (Babasız büyümek) {=}
<i>Baba gibi sahip çıkmak</i>	Koruyucu ve sahiplenici davranmayı ifade eder.	Deyim, mecaz (+)	<i>Wie ein Vater schützen</i> (Baba gibi korumak)
<i>Baba evine dönmek</i>	Aile yuvasına geri dönmeyi tanımlar.	Günlük dil, özlemlili (+)	<i>Zum Vaterhaus zurückkehren</i> (Baba evine dönmek)
<i>Baba gibi durmak</i>	Otoriter ve sağlam duruşu ifade eder.	Deyim, mecaz (+)	<i>Wie ein Vater stehen</i> (Baba gibi durmak)
<i>Babasının izinden gitmek</i>	Babanın yolunu takip etmeyi ifade eder.	Deyim, mecaz (+)	<i>In Vaters Fußstapfen treten</i> (Babanın izinden gitmek)
<i>Babasının oğlu mu?</i>	Çocuğun babasına benzemediğini sorgular.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Ist er wirklich Vaters Sohn?</i> (Gerçekten babanın oğlu mu?)
<i>Babası gibi dik durmak</i>	Babanın onurlu duruşunu taklit etmeyi ifade eder.	Deyim, mecaz (+)	<i>Wie der Vater aufrecht stehen</i> (Babası gibi dik durmak)
<i>Babası gibi davranmak</i>	Babanın tavırlarını taklit etmeyi ifade eder.	Deyim, günlük (~)	<i>Wie der Vater handeln</i> (Babası gibi davranmak)
<i>Baba dayağı</i>	Babanın disiplin amaçlı cezalandırmasını ifade eder.	Deyim, günlük (-)	<i>Vaters Hand</i> (Babanın eli)
<i>Baba gibi davranmak</i>	Otoriter ve koruyucu davranmayı ifade eder.	Deyim, mecaz (+)	<i>Wie ein Vater handeln</i> (Baba gibi davranmak)
<i>Baba evlat ilişkisi</i>	Baba ve çocuk arasındaki bağı	Günlük dil (~)	<i>Vater-Kind-Beziehung</i> (Baba-

	tanımlar.		çocuk ilişkisi)
<i>Baba olmak kolay mı?</i>	Babalığın zorluklarını vurgular.	Günlük dil, öğüt verici (~)	<i>Vater sein ist nicht leicht</i> (Baba olmak kolay mı?)
<i>Baba kanı</i>	Babadan gelen soya vurgu yapar.	Günlük dil (~)	<i>Vaters Blut</i> (Babanın kanı)
<i>Baba yüreği taşır mı?</i>	Babanın duygusal yönünü sorgular.	Günlük dil, duygusal (-)	<i>Kann ein Vaterherz das ertragen?</i> (Baba yüreği buna dayanır mı?)
<i>Babadan oğula geçmek</i>	Mirasın nesilden nesile aktarılmasını ifade eder.	Deyim, mecaz (~)	<i>Von Vater zu Sohn</i> (Babadan oğula)
<i>Babasının yolunu tutmak</i>	Babanın izinden gitmeyi ifade eder.	Deyim, mecaz (+)	<i>Vaters Weg folgen</i> (Babanın yolunu takip etmek)
<i>Baba yarısı</i>	Yakın bir akrabayı veya koruyucu figürü tanımlar.	Günlük dil (+)	<i>Wie ein halber Vater</i> (Yarı baba gibi)
<i>Baba acısı dinmez</i>	Babanın kaybının kalıcı acısını ifade eder.	Günlük dil, duygusal (-)	<i>Vaterverlust schmerzt ewig</i> (Baba kaybı sonsuza dek acıtır)
<i>Babasını tanımamak</i>	Babaya saygısızlık etmeyi ifade eder.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Den Vater nicht ehren</i> (Babaya saygı göstermemek)
<i>Baba soyundan gelmek</i>	Babadan gelen soya vurgu yapar.	Günlük dil (~)	<i>Vom Vater abstammen</i> (Babanın soyundan)
<i>Babacan olmak</i>	Sıcakkanlı ve koruyucu bir tavır sergilemek.	Deyim, övücü (+)	<i>Wie ein gütiger Vater sein</i> (Sevecen baba gibi olmak)
<i>Baba gibi sevmek</i>	Derin ve koruyucu bir sevgiyle sevmeyi ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Wie ein Vater lieben</i> (Baba gibi sevmek)
<i>Baba evinde rahat etmek</i>	Aile yuvasında huzur bulmayı tanımlar.	Günlük dil (+)	<i>Im Vaterhaus Ruhe finden</i> (Baba evinde huzur bulmak)
<i>Babasının borcu değil ya!</i>	Birinin sorumluluktan kaçtığını eleştirir.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Es ist nicht die Schuld seines Vaters!</i> (Bu babanın borcu değil!)
<i>Baba oğul gibi</i>	Aralarındaki ilişki çok yakın, birbirine benzer.	Deyim (+)	<i>Wie Vater und Sohn</i> (Baba oğul gibi)
<i>Baba gibi</i>	Güvenilir, olgun ve güçlü bir kişi.	Deyim (+)	<i>Vatergleich</i> (Baba gibi)
<i>Baba evlat</i>	Evlat babaya benzer, onun izinden gider.	Deyim (~)	<i>Wie der Vater, so das Kind</i> (Baba evlat gibi)
<i>Baba kızı gibi</i>	Aralarındaki yakın ilişkiyi ifade eder.	Deyim (+)	<i>Wie Vater und Tochter</i> (Baba kızı gibi)
<i>Baba parası</i>	Babanın çalışarak kazandığı para.	Deyim (+)	<i>Vatergeld</i> (Baba parası)
<i>Baba sabrı</i>	Sabırlı olmak.	Deyim (+)	<i>Vaters Geduld</i> (Baba sabrı)

<i>Baba evladını tanır, ama evlat babasını tanımaz</i>	Her ne kadar baba, evladını iyi tanısa da, evlat bazen babasını anlamayabilir veya saymayabilir.	Atasözü, Öğüt (+)	<i>Der Vater kennt sein Kind, aber das Kind kennt seinen Vater nicht</i> (Baba evladını tanır, ama evlat babasını tanımaz)
<i>Baba yiğit, oğul zayıf olur</i>	Genellikle babanın güçlü olduğu bir dönemde, oğulun daha zayıf veya tembel olması.	Atasözü, Eleştiri (+)	<i>Der Vater ist tapfer, der Sohn schwach</i> (Baba yiğit, oğul zayıf olur)
<i>Baba, yediği aşın duasını yapar</i>	Baba, çocuklarını beslerken onlara iyi değerler ve eğitim vermelidir.	Atasözü, Öğüt (+)	<i>Der Vater gibt den Segen für das, was er gegessen hat</i> (Baba, yediği aşın duasını yapar)
<i>Baba olmak kolay değil</i>	Baba olmanın sorumluluğu büyüktür, bu yüzden baba olmak kolay değildir.	Deyim (+)	<i>Vater zu sein ist nicht einfach</i> (Baba olmak kolay değil)
<i>Baba ocağını terk eden, evlat bulmaz</i>	Aile birliğine sadık kalan kişi değerli kabul edilir.	Atasözü, Öğüt (+)	<i>Wer das Vaterhaus verlässt, findet kein Kind</i> (Baba ocağını terk eden, evlat bulmaz)
<i>Baba oğul birbirine benzer</i>	Ailedeki bireyler zamanla birbirine benzer.	Atasözü, Mecaz (+)	<i>Vater und Sohn ähneln einander</i> (Baba oğul birbirine benzer)
<i>Baba malı helal, oğul malı haram olmaz</i>	Baba ne kadar helal mal kazanmışsa, oğul ona saygı gösterip aynı yolda devam etmelidir.	Atasözü, Öğüt (+)	<i>Vaters Gut ist halal, das Gut des Sohnes wird nicht haram</i> (Baba malı helal, oğul malı haram olmaz)
<i>Baba ocağına dönmek</i>	Geçmişe, aileye veya evliliğe geri dönmek anlamında kullanılır.	Atasözü, Mecaz (+)	<i>Zum Vaterhaus zurückkehren</i> (Baba ocağına dönmek)
<i>Baba çocuklarıyla gurur duyar, evlat ise babasıyla</i>	Babalar çocuklarıyla gurur duyar, evlatlar da babalarıyla gurur duyar.	Atasözü, Öğüt (+)	<i>Vater und Kind sind stolz aufeinander</i> (Baba çocuklarıyla gurur duyar, evlat ise babasıyla)
<i>Baba ölmekten sonra oğul sorumluluklarını öğrenmez</i>	Baba, öldükten sonra oğul ona düşen görev ve sorumlulukları anlamaya başlar.	Atasözü, Öğüt (+)	<i>Der Sohn lernt seine Pflichten erst nach dem Tod des Vaters</i> (Baba ölmekten oğul sorumluluklarını öğrenmez)
<i>Baba parasına güvenme, kendi kazancına güven</i>	Kendi çabalarıyla kazanmanın, babanın kazancından daha değerli olduğu anlatılır.	Atasözü, Öğüt (+)	<i>Verlasse dich nicht auf Vaters Geld, sondern auf dein eigenes Einkommen</i> (Baba parasına güvenme, kendi kazancına güven)

<i>Baba işi değil</i>	Zor bir iş için baba olmayan birinin bu yükü kaldıramayacağı anlatılır.	Deyim (+)	<i>Das ist keine Sache für einen Vater</i> (Baba işi değil)
<i>Baba evladı sever</i>	Baba, evlatlarıyla gurur duyar veya onları sever, onların iyi bir şekilde yetişmesine önem verir.	Deyim (+)	<i>Der Vater liebt sein Kind</i> (Baba evladı sever)
<i>Baba oğul gibi birbirini tamamlar</i>	Baba ve oğul, birbirlerini tamamlama görevini üstlenir.	Deyim (+)	<i>Vater und Sohn ergänzen einander</i> (Baba oğul gibi birbirini tamamlar)
<i>Baba gibi arkasında durmak</i>	Birine destek olmayı ifade eder.	Deyim, mecaz (+)	<i>Wie ein Vater hinter jemandem stehen</i> (Baba gibi destek olmak)
<i>Baba parası harcamaz</i>	Genellikle babanın kazanmış olduğu para bir şekilde harcanmaz, tasarruf edilir.	Deyim (+)	<i>Vaters Geld wird nicht ausgegeben</i> (Baba parası harcamaz)
<i>Baba olmak bir ayrıcalıktır</i>	Baba olmanın bir gurur kaynağı olduğu anlatılır.	Günlük dil (+)	<i>Vater zu sein ist ein Privileg</i> (Baba olmak bir ayrıcalıktır)
<i>Baba sabrı göster</i>	Bir işi sabırla yapmanın önemi anlatılır.	Günlük dil, tavsiye (+)	<i>Zeige die Geduld eines Vaters</i> (Baba sabrı göster)
<i>Ana bacı demeden</i>	Kaba ve saygısız davranışı ifade eder.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Ohne Respekt vor Mutter und Schwester</i> (Anne-kız kardeş demeden)
<i>Ana duası almak</i>	Annenin koruyucu duasını almak.	Günlük dil, dinî (+)	<i>Muttersegen erbitten</i> (Anne duası istemek)
<i>Ana gibi baş tacı</i>	Annenin yüce değerini ifade eder.	Günlük dil, mecaz (+)	<i>Mutter hoch ehren</i> (Anneyi yüceltmek)
<i>Ana gibi sevmek</i>	Şefkatli ve derin bir sevgiyle sevmeyi ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Wie eine Mutter lieben</i> (Anne gibi sevmek) {=}
<i>Ana gibi sığınak</i>	Annenin güvenli bir sığınak olduğunu vurgular.	Günlük dil, mecaz (+)	<i>Mutter als Zuflucht</i> (Anne sığınak olarak)
<i>Ana gibi yar olmaz</i>	Annenin eşsiz şefkatini yüceltir, aile bağlarını vurgular.	Atasözü, duygusal, Öğüt (+)	<i>Keine ist wie die Mutter</i> (Anne gibisi yok)
<i>Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz</i>	Annenin sevgisi ve vatanın değeri eşsizdir.	Atasözü, Öğüt (+)	<i>Keine Geliebte wie die Mutter, kein Land wie Bagdad</i> (Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz)
<i>Ana hakkı ödenmez</i>	Annenin emeğinin karşılıksız olduğunu vurgular.	Günlük dil, duygusal, dinî (+)	<i>Mutterliebe ist unbezahlbar</i> (Anne sevgisi paha biçilemez)

<i>Ana ile kız, helva ile koz</i>	Anne ve kızın birbirine çok benzediğini ifade eder.	Atasözü, Mecaz (~)	<i>Mutter und Tochter, wie Halva und Walnuss</i> (Ana ile kız, helva ile koz)
<i>Ana kokusu</i>	Annenin eşsiz ve nostaljik kokusunu tanımlar.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutters Duft</i> (Annenin kokusu)
<i>Ana kucağı</i>	Annenin şefkatli ve güvenli kollarını ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutterschoß</i> (Ana kucağı) {=}
<i>Ana kurban, evlat yaban</i>	Anne fedakâr olsa da evlat bazen nankör olabilir.	Atasözü, Eleştiri (-)	<i>Die Mutter opfert, das Kind ist fremd</i> (Ana kurban, evlat yaban)
<i>Ana ocağı</i>	Aile yuvasını, sıcaklığı ve aidiyeti tanımlar.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Elternhaus</i> (Aile evi)
<i>Ana olmak kolay değil</i>	Anneliğin zorluklarını vurgular.	Günlük dil, öğüt verici (~)	<i>Mutter sein ist nicht leicht</i> (Anne olmak kolay değil) {=}
<i>Ana rahmine düşmek</i>	Doğumun başlangıcını ifade eder.	Günlük dil, mecaz (~)	<i>In Mutters Schoß empfangen</i> (Annenin rahminde oluşmak)
<i>Ana şefkati</i>	Annenin şefkatli doğasını ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutterliebe</i> (Anne sevgisi)
<i>Ana sütü gibi temiz</i>	Saf, masum bir şeyi tanımlar.	Günlük dil, mecaz (+)	<i>Rein wie Muttermilch</i> (Anne sütü gibi temiz) {=}
<i>Ana sözü dinlersen iş tutarsın</i>	Annenin öğütlerine uymanın başarı getireceğini söyler.	Atasözü, Öğüt (+)	<i>Hör auf die Mutter, dann gelingt die Arbeit</i> (Ana sözü dinlersen iş tutarsın)
<i>Ana yarası dinmez</i>	Annenin kaybının kalıcı acısını ifade eder.	Günlük dil, duygusal (-)	<i>Mutterwunde heilt nicht</i> (Anne yarası iyileşmez)
<i>Ana yemini</i>	Annenin adına edilen yeminin kutsal olduğunu ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutterschwur</i> (Ana yemini)
<i>Ana yüreği</i>	Annenin fedakâr ve duygusal doğasını vurgular.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutterherz</i> (Ana yüreği) {=}
<i>Ana yüreği dayanmaz</i>	Annenin duygusal hassasiyetini vurgular.	Günlük dil, duygusal (-)	<i>Ein Mutterherz hält das nicht aus</i> (Anne yüreği buna dayanmaz)
<i>Anacığım</i>	Anneye sevgiyle hitap, samimi ve duygusal bir ifade.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Meine liebe Mutter</i> (Anacığım)
<i>Anadan doğma</i>	Doğal, saf, olduğu gibi olan durumu ifade eder.	Günlük dil (~)	<i>Von Mutter geboren</i> (Anadan doğma)

<i>Anadan kalma</i>	Anneden miras kalan eşya veya özelliklere işaret eder.	Günlük dil (~)	<i>Von der Mutter geerbt</i> (Anadan kalma)
<i>Anam avradım olsun</i>	Yemin ederken kullanılan, samimi ve duygusal bir ifade.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Bei meiner Mutter schwören</i> (Anam avradım olsun)
<i>Anam babam</i>	Şaşkınlık, üzüntü veya sevgiyle kullanılan bir hitap.	Deyim, duygusal (+)	<i>Meine Mutter und Vater</i> (Anam babam)
<i>Anamın ak sütü</i>	Annenin emeği ve helal rızkını simgeler.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutters reine Milch</i> (Anamın ak sütü)
<i>Anamın duası</i>	Annenin evladı için ettiği duaların koruyuculuğunu ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutters Gebet</i> (Anamın duası)
<i>Anamın ömrü</i>	Anneye duyulan sevgiyle, uzun ömür dileğini ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutters langes Leben</i> (Anamın ömrü)
<i>Anasına bak, kızını al</i>	Kızın annesine benzeyeceği düşüncesini ifade eder.	Günlük dil, öğüt verici (~)	<i>Schau die Mutter an, nimm die Tochter</i> (Anasına bak, kızını al)
<i>Anasına bak, kızını al; kumaşına bak, bezini al</i>	Kızın annesine, malzemenin kalitesine bakarak karar ver.	Atasözü, Öğüt (~)	<i>Schau die Mutter an, nimm die Tochter; schau den Stoff, nimm den Bez</i> (Anasına bak, kızını al; kumaşına bak, bezini al)
<i>Anasından doğduğu gibi</i>	Çıplak veya doğal hali ifade eder, genellikle mecaz anlamlıdır.	Günlük dil, mecaz (~)	<i>Wie Gott ihn schuf</i> (Tanrı'nın yarattığı gibi)
<i>Anasından doğduğuna bin pişman</i>	Büyük bir pişmanlık veya zorluk durumunu ifade eder.	Atasözü, eleştiri (-)	<i>Tausendmal bereuen, von der Mutter geboren zu sein</i> (Anasından doğduğuna bin pişman)
<i>Anasının ak sütü gibi helal</i>	Bir şeyin meşru ve temiz olduğunu vurgular.	Deyim, günlük, ahlaki (+)	<i>Rein wie Muttermilch</i> (Ananın ak sütü gibi helal) {=}
<i>Anasının alınının akı gibi</i>	Annenin gurur duyacağı bir evladı tanımlar.	Deyim, övücü (+)	<i>Mutters Stolz</i> (Annenin gururu)
<i>Anasının diktiği fidan gibi</i>	Genç ve düzgün yetişmiş birini tanımlar.	Deyim, övücü, mecaz (+)	<i>Wie aus Mutters Hand</i> (Annenin elinden çıkmış gibi)
<i>Anasının eli öpülesi</i>	Annenin emeğine saygı ve minnet ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutterliebe ehren</i> (Anne sevgisine saygı göstermek)
<i>Anasının emaneti</i>	Annenin değerli bir mirasını ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutters Vermächtnis</i> (Annenin mirası)
<i>Anasının gözü</i>	Zeki, uyanık kişiyi tanımlar.	Deyim, günlük dil (+)	<i>Mutterwitz haben</i> (Doğal zekâyâ sahip olmak)

Anasının karnında öğrenmemiş ya!	Birinin bir şeyi bilmediğini alaycı şekilde ifade eder.	Deyim, alaycı (-)	<i>Das hat er nicht mit der Muttermilch aufgesogen!</i> (Bunu annesinin sütüyle öğrenmedi!)
Anasının kuzusu	Anneye aşırı bağlı, bağımlı kişiyi eleştirir.	Deyim, pejoratif (-)	<i>Muttersöhnchen</i> (Anneci oğlan)
Anası ağlarken o gülermiş	Duygusuz birini eleştirir.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Während die Mutter weint, lacht er</i> (Anne ağlarken o güler)
Anası ağlamak	Zor durumda kalmayı, çaresizliği ifade eder.	Deyim, duygusal (-)	<i>Mutterseelenallein</i> (Tamamen yalnız)
Anası belli babası belli	Kökeni net, güvenilir birini ifade eder.	Günlük dil (+)	<i>Von guter Herkunft</i> (İyi kökenli)
Anası bir, babası ayrı	Farklı ebeveynlerden doğan çocuğu tanımlar.	Günlük dil (~)	<i>Von verschiedenen Eltern</i> (Farklı ebeveynlerden)
Anası da ondan, danası da	Annenin kötü özelliklerinin çocuğa geçtiğini ima eder.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Wie die Mutter, so die Tochter</i> (Anne nasılsa, kızı da öyle)
Anasına avradına sövmek	Birine ağır hakaret etmeyi ifade eder.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Mutter und Frau beschimpfen</i> (Anasına avradına sövmek)
Anasına çekmiş	Çocuğun annesine benzediğini ifade eder.	Deyim, günlük (~)	<i>Ganz die Mutter</i> (Anneye çekmek)
Anasını ağlatmak	Birini çok zor duruma düşürmek veya yenmek.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Die Mutter zum Weinen bringen</i> (Anasını ağlatmak)
Anasından emdiği süt burnundan gelmek	Çok büyük zorluklar çekmeyi ifade eder.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Die Muttermilch aus der Nase kommen</i> (Anasından emdiği süt burnundan gelmek)
Anasından doğduğuna pişman etmek	Birini çok üzecek veya zorlayacak bir durum yaratmak.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Bereuen lassen, von der Mutter geboren zu sein</i> (Anasından doğduğuna pişman etmek)
Anasını satmak	Çıkar için ahlaksızca davranmayı ifade eder.	Deyim, eleştirel (-)	<i>Die Mutter verkaufen</i> (Anasını satmak)
Anne bağı	Annenin evladiyla kurduğu güçlü duygusal bağı tanımlar.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutterband</i> (Anne bağı)
Anne evladı	Annenin sevgili çocuğu anlamında kullanılır.	Günlük dil, duygusal (+)	<i>Mutters Kind</i> (Annenin çocuğu)
Anne gibi	Sevgi dolu, koruyucu ve şefkatli bir tavır tanımlar.	Deyim, övücü (+)	<i>Wie eine Mutter</i> (Anne gibi)

Anne gibi sarılmak	Şefkatle ve koruyucu bir şekilde kucaklamayı ifade eder.	Deyim, duygusal (+)	<i>Wie eine Mutter umarmen</i> (Anne gibi sarılmak)
Anne sütü gibi	Saf, temiz ve değerli bir şeyi ifade eder.	Deyim, övücü (+)	<i>Wie Muttermilch</i> (Anne sütü gibi)
Ana-baba duası almak	Ebeveynlerin duasını alarak hayır dilemek.	Günlük dil, dinî (+)	<i>Elternsegen erbitten</i> (Ebeveyn duası istemek)
Ana baba eline bakmak	Başkalarına muhtaç olmayı, bağımsız olamamayı ifade eder.	Deyim, günlük (-)	<i>Auf die Hand der Eltern schauen</i> (Ana baba eline bakmak)
Ana baba günü	Kalabalık, kaotik bir ortamı tanımlar.	Deyim, günlük (-)	<i>Wie auf dem Jahrmarkt</i> (Panayır gibi)
Ana baba himayesi	Ebeveynlerin koruması altında olmayı ifade eder.	Günlük dil (+)	<i>Unter elterlichem Schutz</i> (Ebeveyn koruması altında)
Ana besler, baba öğretir.	Anne şefkatle büyütür, baba eğitim ve disiplin verir.	Atasözü, öğüt (+)	<i>Die Mutter nährt, der Vater lehrt</i> (Ana besler, baba öğretir)

Araştırma kapsamında anne ve baba sözcüklerini içeren toplam 121 ifade incelenmiştir. İfade türlerine göre dağılımda, anne ifadelerinde günlük dil örnekleri (%41.7) öne çıkarken, baba ifadelerinde deyimler (%47.5) daha yaygın bulunmuştur. Bu durum, anne kavramının günlük iletişimde duygusal ve bireysel bağlamda, baba kavramının ise sabit ve kalıplaşmış yapılar içinde daha sık temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Atasözü oranı her iki grupta da nispeten düşüktür; ancak anne ile ilgili atasözleri %20.0 oranıyla babaya kıyasla (%16.4) bir miktar daha yüksektir.

İfadelerin duygu durumları analiz edildiğinde, baba ifadelerinde olumlu anlamlar %68.9 oranında yer alırken, anne ifadelerinde bu oran %58.3'tür. Öte yandan, anne ifadelerinde olumsuz içerik (%30.0) daha yüksek olup, bu ifadelerde eleştirel veya zorluk bildiren temalar daha sık gözlenmiştir. Baba ifadelerinde nötr söylemlerin oranı (%16.4), anne ifadelerine (%11.7) göre daha fazladır; bu, özellikle soy ve miras gibi bağlamlarda tarafsız kullanım eğilimini yansıtmaktadır.

Atasözleri türlerine göre değerlendirildiğinde, babaya ilişkin atasözlerin %70.0'inin öğüt içerikli olduğu görülmüştür. Buna karşın, anneye ait atasözlerde öğüt oranı %50.0'de kalmış, %33.3'lük bir bölüm eleştirel içerik barındırmıştır. Bu bulgu, babanın atasözlerinde daha çok rehberlik ve otorite figürü olarak konumlandığını, annenin ise hem yönlendirici hem de eleştiri hedefi olarak yer aldığını göstermektedir.

Almanca çeviriler açısından, birebir örtüşen çeviri oranı anne ifadelerinde %10.0, baba ifadelerinde ise %4.9'dur. Bu farklılık, anne temsillerinin daha evrensel ve dilsel olarak kolay aktarılabilir olduğunu, baba ifadelerinin ise daha çok kültürel bağlama özgü yapılar içerdiğini ortaya koymaktadır.

İfadelerin semantik temaları incelendiğinde, anne ile ilgili ifadelerde en yaygın tema şefkat ve sevgi (%36.7) olurken, bunu eleştiri ve zorluk (%30.0), miras-benzerlik ve rehberlik (%13.3) ile aidiyet (%6.7) izlemiştir. Baba ifadelerinde ise en yaygın temalar aile/aidiyet (%24.6), saygı ve otorite (%19.7), miras/soy (%16.4), koruyuculuk (%16.4) ve eleştiri/kayıp (%13.1) şeklinde sıralanmıştır. Bu veriler, anne kavramının duygusal ve bireysel boyutlarda, baba kavramının ise yapısal ve toplumsal boyutlarda temsil edildiğini göstermektedir.

Almancada Anne ve Baba Kavramlarıyla İlgili İfade, Deyim ve Atasözleri

Almancada Mutter ve Vater kavramları, deyim ve günlük dilde doğa, otorite, ulusal kimlik ve bireysel sorumluluk gibi çeşitli temalar etrafında şekillenen geniş bir anlam yelpazesıyla temsil edilmektedir. Bu dilsel ifadeler, Alman kültürünün bireysellik ve tarihsel bağlamlara verdiği önemin, metaforik bir dil aracılığıyla nasıl kodlandığını göstermektedir. Mutter kavramı, genellikle şefkat, doğa ve besleyicilikle ilişkilendirilirken, Vater ise otorite, ulusal kimlik ve toplumsal sorumlulukla bağlantılıdır. Aşağıda sunulan Tablo 3, bu kavramların dilbilimsel ve kültürel yansımalarını, Türkçe karşılıklarıyla birlikte kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 3: Almancada Vater ve Mutter Kavramlarıyla İlgili Deyim, İfade ve Atasözleri

İfade	Anlam	Kullanım Alanı	Türkçe Karşılık
Mutter İfadeleri			
<i>Mutterbild pflegen</i>	Annenin idealize edilmiş imajını sürdürmeyi ifade eder.	Günlük dil, kültürel (+)	Anne hatırasını yaşatmak (Anne hatırasını yaşatmak) {=}
<i>Mutterfreude genießen</i>	Anneliğin mutluluklarını ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	Annelik sevinci (Annelik sevinci) {=}
<i>Muttergedanken hegen</i>	Annenin çocukları için endişeli veya koruyucu düşüncelerini ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	Anne kaygısı (Anne kaygısı) {=}
<i>Mutterglück empfinden</i>	Anneliğin getirdiği derin mutluluğu ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	Annelik sevinci (Annelik sevinci) {=}
<i>Muttergeschichte erzählen</i>	Annenin hayatı veya anılarını paylaşmayı ifade eder.	Günlük dil, nostaljik (+)	Anne anılarını anlatmak (Anne anılarını anlatmak) {=}

<i>Mutterliebe zeigen</i>	Derin, fedakâr sevgiyi ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	Anne sevgisi göstermek (Anne sevgisi göstermek) {=}
<i>Mutterpflichten erfüllen</i>	Annelik sorumluluklarını ifade eder.	Günlük dil (~)	Anne görevleri (Anne görevleri) {=}
<i>Mutterrolle übernehmen</i>	Annelik görevlerini veya sorumluluklarını ifade eder.	Günlük dil (~)	Anne gibi davranmak (Anne gibi davranmak) {=}
<i>Mutterschutz genießen</i>	Hamilelik ve doğum sonrası yasal korumayı ifade eder.	Günlük dil, hukuki (+)	Annelik koruması (Annelik koruması) {=}
<i>Muttersprache sprechen</i>	Kişinin doğuştan öğrendiği dili ifade eder.	Günlük dil (+)	Ana dili (Ana dili) {=}
<i>Muttertag ehren</i>	Annelere saygı ve sevgiyi ifade eden kültürel bir geleneği tanımlar.	Günlük dil, kültürel (+)	Anneler Günü (Anneler Günü) {=}
<i>Von Mutters Seite</i>	Aile kökenini veya mirası ifade eder.	Günlük dil (~)	Anne tarafından (Anne tarafından)
<i>Mutter der Kompanie</i>	Askeri bağlamda bir birliğin destekleyici figürünü tanımlar.	Deyim, mecaz (+)	Birliğin lideri (Birliğin lideri)
<i>Mutter der Weisheit</i>	Bilgeliliğin veya derin anlayışın kaynağı olarak anneyi sembolize eder.	Deyim, felsefi (+)	Bilgeliliğin kaynağı (Bilgeliliğin kaynağı)
<i>Mutter Erde</i>	Doğanın besleyici ve doğurgan yönünü sembolize eder.	Deyim, mitolojik (+)	Toprak Ana (Toprak Ana)
<i>Mutterfigur sein</i>	Anne gibi davranan veya bu rolü üstlenen birini tanımlar.	Deyim, mecaz (+)	Anne gibi olmak (Anne gibi olmak) {=}
<i>Mutterhand schützen</i>	Annenin koruyucu ve şefkatli rolünü ifade eder.	Deyim, duygusal (+)	Anne kucağı (Anne kucağı) {=}

<i>Mutterinstinkt folgen</i>	Annenin doğal koruyucu içgüdülerini ifade eder.	Deyim, günlük dil (+)	Anne içgüdüğü (Anne içgüdüğü) {=}
<i>Mutterkorn vergiften</i>	Tehlikeli bir durumu tanımlar; tarımda zararlı mantara atıf yapar.	Deyim, mecaz (-)	Kötülük yaymak (Kötülük yaymak)
<i>Mutterkourage zeigen</i>	Annenin cesur ve koruyucu tavrını ifade eder.	Deyim, övücü (+)	Anne cesareti (Anne cesareti) {=}
<i>Muttermale tragen</i>	Doğuştan gelen fiziksel veya kalıtsal özellikleri ifade eder.	Deyim, mecaz (~)	Doğuştan izler (Doğuştan izler)
<i>Mutter Natur</i>	Doğanın yaratıcı ve koruyucu gücünü ifade eder.	Deyim, şiirsel (+)	Tabiat Ana (Tabiat Ana)
<i>Mutterseele nallein</i>	Tamamen yalnız olmayı ifade eder.	Deyim, duygusal (-)	Yapayalnız (Yapayalnız) {=}
<i>Muttertränen weinen</i>	Annenin çocukları için döktüğü duygusal gözyaşlarını ifade eder.	Deyim, duygusal (-)	Anne gözyaşı (Anne gözyaşı) {=}
<i>Mutterverlust betrauern</i>	Annenin ölümüyle duyulan derin üzüntüyü ifade eder.	Deyim, duygusal (-)	Anne kaybı acısı (Anne kaybı acısı) {=}
<i>Mutterwitz haben</i>	Doğal, içgüdüsel zekâyı tanımlar.	Deyim, günlük dil (+)	Doğal zekâ (Doğal zekâ)
<i>Mit der Muttermilch einsaugen</i>	Bir şeyi çocukluktan itibaren öğrenmek.	Deyim, günlük dil (+)	Anne sütüyle öğrenmek (Anne sütüyle öğrenmek) {=}
<i>Sich wie bei Müttern fühlen</i>	Rahat, güvende ve şefkatli bir ortamda olmayı ifade eder.	Deyim, duygusal (+)	Anne kucagında gibi hissetmek (Anne kucagında gibi hissetmek)
<i>Mutter aller Probleme</i>	En büyük veya temel sorunu ifade eder.	Atasözü, Eleştiri (-)	Sorunların kökeni (Sorunların kökeni)
<i>Vorsicht ist die Mutter der Porzellankiste</i>	Dikkatin başarıyı getirdiğini öğütler.	Atasözü, Öğüt (+)	Dikkat her şeyin başıdır (Dikkat her şeyin başıdır)

Vater İfadeleri

<i>Vaterbild pflegen</i>	Babanın idealize edilmiş imajını sürdürmeyi ifade eder.	Günlük dil, kültürel (+)	Baba hatırasını yaşatmak (Baba hatırasını yaşatmak) {=}
<i>Vatergedanken hegen</i>	Babanın çocukları için endişeli veya rehber düşüncelerini ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	Baba kaygısı (Baba kaygısı) {=}
<i>Vatergeschichte erzählen</i>	Babanın hayatı veya anılarını paylaşmayı ifade eder.	Günlük dil, nostaljik (+)	Baba anılarını anlatmak (Baba anılarını anlatmak) {=}
<i>Vaterglück empfinden</i>	Babalığın getirdiği derin mutluluğu ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	Babalık sevinci (Babalık sevinci) {=}
<i>Vaterheimat ehren</i>	Vatanseverlik ve baba kökenine saygıyı ifade eder.	Günlük dil, ulusal (+)	Vatan sevgisi (Vatan sevgisi)
<i>Vaterland lieben</i>	Ulusal kimliğe bağlılığı ifade eder.	Günlük dil, duygusal (+)	Vatan sevgisi (Vatan sevgisi)
<i>Vaterpflichten erfüllen</i>	Babalık sorumluluklarını ifade eder.	Günlük dil, (~)	Baba görevleri (Baba görevleri) {=}
<i>Vaterrolle übernehmen</i>	Babalık görevlerini veya liderliği ifade eder.	Günlük dil, (~)	Baba gibi davranmak (Baba gibi davranmak) {=}
<i>Vatertag feiern</i>	Babalara saygı ve sevgiyi ifade eden kültürel bir geleneği tanımlar.	Günlük dil, kültürel (+)	Babalar Günü (Babalar Günü) {=}
<i>Von Vaters Seite stammen</i>	Soy veya mirasın baba tarafıyla ilişkisini tanımlar.	Günlük dil, (~)	Baba tarafından (Baba tarafından)
<i>Aus Großmutter's Zeiten stammen</i>	Eski, nostaljik bir mirası tanımlar.	Deyim, nostaljik (+)	Eski miras (Eski miras)
<i>Das Land meiner Väter</i>	Vatan ve kökenle bağlantıyı ifade eder.	Deyim, duygusal (+)	Vatan toprağı (Vatan toprağı)
<i>Das Vaterauge wacht</i>	Babanın gözetleyici ve otoriter rolünü vurgular.	Deyim, otoriter (-)	Baba denetimi (Baba denetimi)

<i>Der Dank des Vaterlands ist euch gewiß</i>	Vatan için yapılan fedakârlıkların takdir edileceğini ifade eder; genellikle ironik.	Deyim, ironik (-)	Vatan sağ olsun (Vatan sağ olsun)
<i>Ganz der Sohn seines Vaters sein</i>	Babayla benzerlik veya sadakati ifade eder.	Deyim, günlük dil (+)	Babasının oğlu (Babasının oğlu)
<i>Pater patriae</i>	Ulusal bir lider veya kurtarıcı figürü tanımlar.	Deyim, tarihsel (+)	Ulusun lideri (Ulusun lideri)
<i>Sich zu seinen Vätern versammeln</i>	Ölümü ifade eder; saygılı bir tonda.	Deyim, dinî (+)	Atalarına kavuşmak (Atalarına kavuşmak)
<i>Vatererbe antreten</i>	Babadan kalan maddi veya manevi mirası ifade eder.	Deyim, günlük dil (~)	Baba mirası (Baba mirası) {=}
<i>Vaterfigur sein</i>	Baba gibi davranan veya bu rolü üstlenen birini tanımlar.	Deyim, mecaz (+)	Baba gibi olmak (Baba gibi olmak) {=}
<i>Vatergeist rufen</i>	Geçmişteki baba figürlerine veya geleneğe saygı göstermeyi ifade eder.	Deyim, mistik (+)	Atalara saygı (Atalara saygı)
<i>Vaterhand führen</i>	Babanın otoriter ve rehber rolünü ifade eder.	Deyim, otoriter (-)	Baba otoritesi (Baba otoritesi)
<i>Vaterhaut tragen</i>	Babadan gelen fiziksel veya manevi özellikleri ifade eder.	Deyim, mecaz (~)	Babadan kalma özellikler (Babadan kalma özellikler)
<i>Vaterinstinkt folgen</i>	Babanın koruyucu içgüdülerini ifade eder.	Deyim, günlük dil (+)	Baba içgüdü (Baba içgüdü) {=}
<i>Vaterkraft beweisen</i>	Babanın fiziksel veya manevi gücünü ifade eder.	Deyim, mecaz (+)	Baba gücü (Baba gücü)
<i>Vaterliebe zeigen</i>	Babanın çocuklarına duyduğu derin sevgiyi ifade eder.	Deyim, duygusal (+)	Baba sevgisi (Baba sevgisi)
<i>Vatermacht ausüben</i>	Babanın otoritesini dayatmasını ifade eder.	Deyim, eleştirel (-)	Baba otoritesi (Baba otoritesi)

<i>Vatermord begehen</i>	Mecazî olarak babanın otoritesine başkaldırmayı ifade eder.	Deyim, mecaz (-)	Otoriteye isyan (Otoriteye isyan)
<i>Vater Rhein</i>	Ren Nehri'ni ulusal bir sembol olarak tanımlar.	Deyim, ulusal (+)	Ulusal sembol (Ulusal sembol)
<i>Vaterstolz zeigen</i>	Babanın çocuklarıyla veya başarılarıyla gurur duymasını ifade eder.	Deyim, duygusal (+)	Baba gururu (Baba gururu) {=}
<i>Vatertradition fortsetzen</i>	Babanın bıraktığı gelenekleri devam ettirmeyi ifade eder.	Deyim, kültürel (+)	Baba geleneğini sürdürmek (Baba geleneğini sürdürmek)
<i>Vatertränen weinen</i>	Babanın çocukları veya kayıpları için döktüğü gözyaşlarını ifade eder.	Deyim, duygusal (-)	Baba gözyaşı (Baba gözyaşı)
<i>Vaterverlust betrauern</i>	Babanın ölümüyle duyulan derin üzüntüyü ifade eder.	Deyim, duygusal (-)	Baba kaybı acısı (Baba kaybı acısı) {=}
<i>Vaterzorn auslösen</i>	Babanın sert tepkisini ifade eder.	Deyim, otoriter (-)	Babayı kızdırmak (Babayı kızdırmak)
<i>Vater Staat</i>	Devletin koruyucu ve otoriter rolünü sembolize eder; bazen ironik.	Atasözü, Eleştiri (~)	Devlet baba (Devlet baba) {=}
<i>Vaterstimm e erheben</i>	Babanın otoriter veya rehber bir şekilde konuşmasını ifade eder.	Atasözü, Öğüt (-)	Baba emri (Baba emri)
<i>Vaterweisheit teilen</i>	Babanın deneyimli öğütlerini ifade eder.	Atasözü, Öğüt (+)	Baba öğütü (Baba öğütü)

Araştırma kapsamında Almanca dilinde “Mutter” (anne) ve “Vater” (baba) kelimelerini içeren toplam 73 ifade incelenmiştir. Bu ifadelerin 37’si “Mutter”, 36’sı ise “Vater” temellidir. İfade türlerine göre dağılımda deyimlerin %60.3 oranla baskın olduğu gözlemlenmiştir (anne: 23, baba: 21). Günlük dil örnekleri %30.1 oranında (anne: 12, baba: 10), atasözleri ise %9.6 oranında yer almıştır (anne: 2, baba: 5). Bu dağılım, Almanca’daki anne-baba temalı ifadelerde deyimsel ve kalıplaşmış yapıların ağırlıklı olduğunu göstermektedir.

Toplam yedi atasözü içinde öğüt içerenler %57.1 (n=4), eleştirel

içerikli olanlar ise %42.9 (n=3) oranındadır. İncelenen örneklerde mecaz ağırlıklı atasözü bulunmamaktadır. Bu durum, Almanca atasözlerinde doğrudan anlamın tercih edildiğini ortaya koymaktadır.

İfadelerin içerdiği duygusal anlamlar açısından, olumlu ifadeler %69.9 oranla ağırlıktadır (anne: 27, baba: 24). Olumsuz ifadeler %21.9 (anne: 5, baba: 11), nötr içerikler ise %8.2 oranındadır (anne: 5, baba: 1). “Vater” temalı ifadelerdeki olumsuz oran görece daha yüksektir.

Semantik temalar incelendiğinde, en yaygın tema %27.4 oranla şefkat ve sevgi (anne: 14, baba: 6) olmuştur. Bunu otorite ve rehberlik (%20.5; anne: 2, baba: 13), miras ve soy (%13.7; her iki kavramda da eşit sayıda), kayıp ve eleştiri (%13.7; anne: 4, baba: 6) ile aile ve aidiyet temaları (%11.0; anne: 4, baba: 4) izlemiştir. “Mutter” ifadeleri çoğunlukla sevgi ve şefkatle ilişkilendirilmişken, “Vater” ifadeleri daha çok otorite, devlet ve rehberlikle bağlantılı temalarda yoğunlaşmıştır.

İfadelerin Türkçedeki karşılıkları incelendiğinde birebir örtüşen (=}) oran %26.0’dır (anne: %32.4, baba: %19.4). Örnekler arasında *Muttersprache sprechen* → *Ana dili* ve *Vatererbe antreten* → *Baba mirası* yer almaktadır. “Mutter” temalı ifadelerin daha evrensel oluşu, birebir çeviride daha yüksek örtüşme oranı ile yansımaktadır. Bununla birlikte, kültürel farklar ve bağlamsal nüanslar nedeniyle bazı ifadelerde birebir karşılık mümkün olmamıştır.

Türkçeye yapılan karşılıklar, hedef dilde doğal ve yaygın kullanımları esas alacak biçimde oluşturulmuştur. Örneğin, “baba vatan” gibi Türkçede karşılığı olmayan yapılar çıkarılmış, bunun yerine “vatan sevgisi” gibi yerleşik karşılıklar tercih edilmiştir. Sembolik ve kültürel boyutu yüksek olan ifadeler (ör. *Vater Rhein*, *Vater Staat*, *Mutter Natur*) Türkçede doğrudan karşılık bulmakta zorlanmakta; bu tür örnekler daha genel kavramlarla çevrilmiştir.

Almanca’daki anne ve baba temalı ifadeler, Türkçedeki aile merkezli yapılardan farklı olarak daha bireysel ve sembolik temalar etrafında biçimlenmiştir. “Mutter” daha çok doğa, sevgi ve mitolojik öğelerle; “Vater” ise otorite, devlet ve vatanseverlikle özdeşleştirilmiştir.

3.3. Her iki Dildeki Anne ve Baba Kavramlarını İçeren İfadelerin Karşılaştırmalı Analizi

Almanca verilerde deyimsele ifadeler (%60.3) açık biçimde baskındır. Örneğin, *jemandem die Mutter wecken* (birinin içindeki anneyi uyandırmak), soyut ve metaforik bir kullanımı temsil ederken; *Vater sein ist nicht schwer*, *Vater zu bleiben dagegen sehr* gibi ifadeler atasözü formunda, ancak özdeyiş niteliğindedir. Buna karşın Türkçedeki *anne* ifadeleri çoğunlukla günlük dilde karşımıza çıkar: *anne kuzusu*, *anam gibi severim* gibi örnekler sabitlik taşısa da deyim değil, duygusal ağırlıklı kalıplardır.

Türkçedeki *baba* ifadeleri ise deyim formunda daha baskındır.

Örneğin *baba yiğit*, *baba adam*, *babasının oğlu değil* gibi yapılar hem sabitlik hem de mecaz özellik gösterir. Almanca *Vaterfigur* (baba figürü), *Vaterrolle* (baba rolü) gibi daha teknik veya psikolojik kökenli ifadeler öne çıkarken, Türkçede *baba ocağı*, *baba mirası*, *babanın hayrına mı?* gibi halk söylemine yaslanan kalıplar yaygındır.

Duygu Durumu Açısından Karşılaştırma

Her iki dilde de olumlu ifadeler ağırlıktadır, ancak bu olumlu duyguların yöneldiği bağlam farklıdır. Almanca’da *anne* temsilleri sevgi ve doğaya duyulan hayranlıkla ilişkilendirilir: *Mutter Natur*, *Muttersprache* (ana dil), *Mutterliebe* (annelik sevgisi). Türkçede ise duygusal bağ daha içten ve yereldir: *ana gibi yar olmaz*, *anam ağlar arkamdan* gibi kalıplar, birey-anne ilişkisini güçlü biçimde duygusallaştırır.

Baba temsillerinde Almanca’da olumlu ifadeler sınırlıdır; *Vater Staat* (devlet babadır) gibi söylemler nötr veya hatta olumsuz çağrışımlara neden olabilir. Türkçede ise *baba* kavramı çoğunlukla olumlu figürdür: *baba gibi adam*, *baba destek*, *baba yadigârı*. Ancak bu olumlu görüntü bazen ironik biçimde de kullanılır: *babasının hayrına mı yaptı?* gibi örneklerde bu görülebilir.

Olumsuz duygular *anne* temsillerinde Türkçede daha belirgindir: *ana bacı demeden*, *anasından emdiği süt burnundan gelmek* gibi ifadelerde toplumsal eleştiri ya da zorluk aktarımı sık görülür.

Semantik Tema ve Kavramsallaştırma

Almanca’da *anne* doğayla özdeşleştirilmiştir (*Mutter Natur*, *Muttererde*). Bu kullanım, doğanın besleyici ve yaratıcı gücünü annelikle birleştirir. *Baba* ise yapısal ve devlet temsiliyle ilişkilidir: *Vaterland*, *Vater Staat*. Bu metaforlar, ataerkil devlet anlayışını destekleyici biçimde kullanılmaktadır.

Türkçede *anne* duygusal ve kutsal bir figürdür. *Cennet annelerin ayakları altındadır* gibi ifadelerde dinsel ve kültürel değerlerle harmanlanmış metaforlar yer alır. *Baba* ise daha çok otorite, koruma ve aidiyetle ilişkilidir: *baba ocağı*, *baba yadigârı*, *baba adam*. İlginç biçimde, *baba* kavramı aynı zamanda cesaret ve güç ile de özdeşleştirilmiştir (*baba yiğit*).

Türkçede ayrıca *koruyuculuk* teması *baba* ifadelerinde belirgin biçimdedir. Bu tema Almanca’da çok daha sınırlı görülür.

Atasözleri Bağlamında Anlam Aktarımı

Almanca’da atasözü sayısı oldukça sınırlıdır ve çoğu doğrudan anlam taşır. Örneğin *Mutter bleibt Mutter* gibi özdeyişler, kültürel öğütlerden çok, sabit doğruları dile getirir. Türkçede ise atasözleri derin mecazlara sahiptir: *anaya bak kız al*, *düğüne bak bez al* gibi yapılar hem toplumsal beklentileri hem de kültürel kodları yansıtır. Bu ifadeler, geleneksel ataerkil yapı hakkında bilgi verirken aynı zamanda kültürel değerleri aktarmaktadır.

Çeviri Uyumları ve Eşdeğerlik

Almanca'dan Türkçeye çeviride *anne* temsilleri daha kolay aktarılabilirken, *baba* temsillerinde zorluk yaşanmaktadır. Örneğin *Mutter Natur* ifadesi Türkçede *Toprak Ana* ile karşılanabilirken, *Vater Staat* ya da *Vaterfigur* gibi ifadeler Türkçede doğrudan karşılık bulamaz, daha çok açıklama gerektirir.

Ters yönde, Türkçedeki pek çok *baba* ifadesi Almanca'ya çevrildiğinde kültürel bağlamı yitirir: *baba yadigârı*, *baba adam*, *baba gibi adam* gibi deyimler birebir çeviride anlamını kaybeder veya eksilir.

Kültürel Konumlandırma ve Anlatı Biçimleri

Almanca'da kavramlar genellikle bireysel ve soyut yapılarla ifade edilir. *Vater Staat*, *Mutter Kirche* gibi terimler bürokrasi, hukuk ve kurumlar üzerinden şekillenir. Türkçede ise ifadeler daha somut, hissi ve kolektif yapıdadır. *Ana ocağı*, *baba ocağı*, *ana-baba duası* gibi kalıplar bireyin değil, toplumun ve ailenin önemine işaret eder.

Bu farklılık, Almanca'nın birey merkezli düşünce sistemini, Türkçenin ise kolektivist aile yapısını yansıttığını gösterir. Almanca'da *Mutter* ve *Vater* daha çok metaforik sistemlerde yer alırken, Türkçede *ana* ve *baba* toplumsal bağlamda yaşayan, hissedilen figürlerdir.

Tablo 4: Türkçe ve Almanca *Anne* ve *Baba* İfadelerinin Karşılaştırmalı Analizi

Kategori	Türkçe - Anne	Türkçe - Baba	Almanca - Mutter	Almanca - Vater
İfade Sayısı	60	61	37	36
İfade Türü Dağılımı	Günlük dil (%41.7) Deyim (%38.3) Atasözü (%20.0)	Deyim (%47.5) Günlük dil (%36.1) Atasözü (%16.4)	Deyim (%62.2) Günlük dil (%32.4) Atasözü (%5.4)	Deyim (%58.3) Günlük dil (%27.8) Atasözü (%13.9)
Atasözlerinde Öğüt/Eleştiri	Öğüt (%50.0) Eleştiri (%33.3) Diğer (%16.7)	Öğüt (%70.0) Eleştiri (%10.0) Diğer (%20.0)	Öğüt (%50.0) Eleştiri (%50.0)	Öğüt (%66.7) Eleştiri (%33.3)
Olumlu Anlam	%58.3	%68.9	%73.0	%66.7
Olumsuz Anlam	%30.0	%14.7	%13.5	%30.6
Nötr Anlam	%11.7	%16.4	%13.5	%2.8
Çeviri Uyum Oranı	%10.0	%4.9	%32.4	%19.4
Semantik Temalar	Şefkat-sevgi (%36.7) Eleştiri-zorluk (%30.0) Miras/benzetlik	Aidiyet (%24.6) Saygı-otorite (%19.7) Miras/soy (%16.4) Koruma	Şefkat-sevgi (%37.8) Otorite-rehberlik (%5.4) Kayıp/eleştir i (%10.8) Aidiyet	Otorite-rehberlik (%36.1) Miras-soy (%13.9) Eleştiri-kayıp (%16.7)

	(%13.3) Aidiyet (%6.7)	(%16.4) Eleştiri (%13.1)	(%10.8), Miras (%13.5)	Aidiyet (%11.1) Sevgi (%16.7)
Kültürel Konumlandırma	Bireysel-duygusal figür, yoğun toplumsal bağ, dinsel kutsiyet, kolektif değerlerle ilişkili (cennet annelerin ayakları altındadır)	Otorite-koruyucu figür, aidiyet ve gelenek odağı, toplumsal rol vurgusu (baba ocağı, baba yadigârı)	Doğa, sevgi, mitoloji ile ilişkilendirilm iş metaforlar (Mutter Natur, Muttersprache)	Devlet, otorite, hukuk ve yapısal güçle özdeşleştiril miş, sembolik figür (Vater Staat, Vaterland)

Sonuç

Bu çalışmada Türkçe ve Almanca'da *anne* ve *baba* kavramlarının dilsel temsilleri, ifade türleri, semantik temalar, duygu durumları, stilistik özellikler ve çeviri eşleşmeleri bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular, her iki dilde ebeveyn kavramlarının yalnızca aile içi rolleri yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda kültürel değerler, toplumsal yapılar ve ideolojik göndermeler açısından da anlam yüklü yapılar olduğunu göstermektedir.

Türkçede *anne* kavramı daha çok günlük dilde, duygusal ve bireysel bağlamda temsil edilirken; *baba* kavramı kalıplaşmış, sabit yapılar içinde, toplumsal ve otorite rollerle ilişkilendirilmiştir. Deyimlerin ve atasözlerinin içeriklerine bakıldığında, *baba* ifadeleri çoğunlukla rehberlik, otorite ve miras temalarıyla öne çıkarken; *anne* ifadeleri şefkat, sevgi ve aynı zamanda eleştiri ve zorluk temalarını daha yoğun biçimde barındırmaktadır. Bu dağılım, Türk kültüründe *anne* figürünün hem idealize edilen hem de eleştiri yönünden değerlendirilen çok katmanlı bir kimliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Almanca verilerde ise *Mutter* temalı ifadelerin sevgi, doğa ve mitolojik göndermelerle şekillendiği; *Vater* temalı yapıların ise otorite, devlet ve ulus kavramlarıyla güçlü biçimde bağlandığı görülmüştür. Almanca'da deyimsele ifadelerin yoğunluğu, dilin metaforik ve sembolik kullanımının ön planda olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, *Vater Staat* ve *Mutter Natur* gibi kavramlar, ebeveyn temsillerinin yalnızca aile bağlamıyla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda soyut kavramların cinsiyetli imgelerle temsil edildiğini göstermektedir.

Çeviri eşleşmelerine bakıldığında, *anne* temalı ifadelerin hem Türkçede hem Almancada daha yüksek oranda doğrudan çeviriye olanak verdiği, *baba* temalı yapıların ise kültürel olarak daha özgül ve bağlama bağlı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, *anne* figürünün kültürlerarası daha evrensel temsillere sahip olduğunu, *baba* figürünün ise kültürler arası aktarımda daha sembolik ve özgün yapılar içerdiğini göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, *anne* ve *baba* kavramları her iki dilde de sadece biyolojik ya da ailevi rollerle sınırlı kalmayıp; kültürel kimliğin, değer aktarımının, toplumsal yapının ve dilsel estetiğin taşıyıcı unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece dilsel ifadeler aracılığıyla kültürel zihniyetin ebeveynler üzerinden nasıl inşa edildiği ve iletildiği açık bir biçimde ortaya konmuştur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir- M.H.A., H.Y.; Tasarım- M.H.A., H.Y.; Denetleme- M.H.A., H.Y.; Kaynaklar- M.H.A., H.Y.; Veri Toplama ve/veya İşleme- M.H.A., H.Y.; Analiz ve/veya Yorum- M.H.A., H.Y.; Literatür Tarama M.H.A., H.Y.; Yazıyı Yazan- M.H.A., H.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept - M.H.A., H.Y.; Design- M.H.A., H.Y.; Supervision- M.H.A., H.Y.; Resources- M.H.A., H.Y.; Data Collection and/or Processing- M.H.A., H.Y.; Analysis and/or Interpretation- M.H.A., H.Y.; Literature Search- M.H.A., H.Y.; Writing Manuscript- M.H.A., H.Y.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Alimjanova, G.M. (2016). *Karşılaştırmalı Kültürdilbilim Dil-Kültür-İnsan*, Çev: Seyhan Uçar ve Şekip Atay, Ed: Olena Kozan ve Canan Paşaloğlu, Gazi Kitabevi Yay. ISBN: 978 605 344 413 8
- Clauson, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford University Press.
- Dudenredaktion (2020). *Duden – Das Herkunftswörterbuch* (5. Aufl.). Bibliographisches Institut.
- Erdogan, E. (2022). Türkçe ve Almanca Deyimlerde Doğrudan ve Dolaylı İletişim Biçimleri: Kültürdilbilimsel Bir Çözümleme. *Dil Araştırmaları*, 16(31), 77-91. <https://doi.org/10.54316/dilarastirmalari.1163351>
- Ergin, M. (2004). *Türk Dil Bilgisi*. Boğaziçi Yayınları.
- Hazar, G. (2010). *Türk Atasözleri ve Deyimlerinin Anlamı ve Kullanımı*. Alfa Yayınları.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences*. Sage Publications.
- Hüsken, U. (1999). *Muttersprache und Vaterland: Eine Kulturgeschichte*. Beck.
- Kagitcibasi, C. (2007). *Family, Self, and Human Development Across Cultures*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Kaplan, Mehmet (2010), *Kültür ve Dil* (26. baskı), Dergâh Yayınları.
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Kroonen, G. (2013). *Etymological Dictionary of Proto-Germanic*. Brill.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lucy, J. A. (1997). *Linguistic Relativity*. Annual Review of Anthropology, 26, 291–312.
- Meyer, B. (2016). *Alltagssprache und Sprachgebrauch: Eine Einführung in die Soziolinguistik*. De Gruyter.
- Nişanyan, S. (2009). *Nişanyan Sözlük: Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*. Everest Yayınları.
- Pfeifer, W. (2005). *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*. Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr>.
- Yaprak, Asuman. (2021). Türkçe ve Almanca Atasözlerinde Aile ve Akrabalık İlişkilerinin Kültürdilbilim Açısından İncelenmesi. 1. 165-191.